

Martin Schwarz Lausten

Missionen. Indre Mission og dets ungdomsbevægelser i Horsens og Løgumkloster i det 20. århundrede. København: Forlaget Eksistensen, 2023. 328 s.

I dansk kirkehistorisk forskning er der store huller i vores viden om Indre Mission med alle dens tilgrænsende foreninger og arbejdsgrene. Indre Mission som landsbevægelse er ret grundigt beskrevet, ungdomsbevægelsen KFUM & KFUK er det i mindre grad, og der mangler også mange studier i de øvrige missionerende og diakonale organisationer inden for Indre Missions retning i folkekirken. En særlig mangel på studier gør sig gældende, når det handler om arbejdet i den enkelte by og lokalområde. Den mangel bidrager Martin Schwarz Laustens bog til at afhjælpe. Han har haft adgang til et stort efterladt kildemateriale fra en ledende lægmand i Indre Mission, og med dette som udgangspunkt – og ved opsøgning af talrige andre kilder – lykkedes det ham at give et mere grundigt indblik i *missionen*, dens tankegang og dens arbejde i et lokalområde, end det er sket tidligere.

Laust Lausten (1903-1981) var mangeårig bankdirektør i Løgumkloster, og bortset fra en læretid i Horsens tilbragte han næsten hele sit liv hjemme i det sønderjyske. Ved siden af sit bankjob og en række offentlige tillidshverv var han meget aktiv i Indre Mission, KFUM, søndagsskolen og alt andet, der rørte sig ud fra missionshuset i byen. Han fik desuden tid til at være lægprædikant og foredragsholder på egnen, og var medvirkende til at få rejst de folkekirkelige institutioner, som Løgumkloster i dag er blevet kendt for. Bogen kan ikke karakteriseres som en biografi, men snarere som et billede af en tid og en bevægelse, med udgangspunkt i materialer fra en enkeltperson, der må have haft en næsten ubegribelig arbejdskraft. Laust Lausten har haft sans for at bevare et stort kildemateriale, der har gjort det muligt for hans søn at tegne et detaljeret billede af livet i missionen i Løgumkloster (ca. 1900-1980) og Horsens (1923-1928). Der gives en tydelig fornemmelse af de talrige aktiviteter, den kristendomsforståelse og det livssyn, der prægede missionen og dens folk i bevægelsens storhedstid midt i 1900-tallet. På den tid gik Indre Mission og KFUM & KFUK op i en højere enhed som hverken før eller siden. Laust Lausten var præget fra begge disse sider, så han videreførte en del tanker fra både Vilhelm Beck og Olfert Ricard, så han var en udpræget vækkelseskristen, en kulturelt åben pietist og en trofast kirkens mand. På den måde mindede den sønderjyske lægmand meget om præsten Christian Bartholdy, der var Indre Missions landsformand i en stor del af Laustens tid.

Bogen er det hidtil bedste lokalhistoriske studium af Indre Missions arbejde, både når det handler om detaljeringsgrad og metodisk sikkerhed. Løgumkloster bidrager desuden med noget unikt i forhold til Indre Mission i resten af landet. Her havde man grænselandets særlige problematik, idet det kirkelige liv og familierne var præget af modsætningen mellem dansk og tysk. Byens missionshus var fra den tyske tid og forblev lokalt ejet i

modsatning til næsten alle andre missionshuse i landet, og også det gode samarbejde med Luthersk Missionsforening var noget særligt. Det ville være godt for kendskabet til 'den store' kirkehistorie, hvis der kom flere sådanne eksempler på 'den lille' historie fra andre egne af landet, fx egne hvor Indre Mission konkurrerede lokalt med grundtvigianere eller frikirker, hvad der ikke var tilfældet i Løgumkloster.

Kurt E. Larsen